

Utbildningsdepartementet

Statens skolverk  
106 20 STOCKHOLM

## Uppdrag att föreslå förändringar inom vård- och omsorgsprogrammet

### Regeringens beslut

Statens skolverk får i uppdrag att föreslå förändringar av vård- och omsorgsprogrammet inom gymnasieskolan. Skolverket ska lämna förslag om en särskild inriktning inom programmet som ger behörighet till högskolestudier för de elever som vill utbilda sig till exempelvis sjuksköterskor. I uppdraget ingår också att överväga om det är lämpligt att möjliggöra en särskild examen för undersköterskor inom ramen för yrkesexamen på vård- och omsorgsprogrammet. Förslagen ska syfta till att både underlätta för de elever som avser att studera vidare till exempelvis sjuksköterska och öka intresset för programmet.

#### 1. Nationella inriktningar

Skolverket ska föreslå namn, innehåll och utformning när det gäller två inriktningar inom vård- och omsorgsprogrammet. En av inriktningarna ska ge behörighet enligt områdesbehörighet A14 enligt Högskoleverkets föreskrifter (HSVFS 2007:8) om områdesbehörigheter. Den andra inriktningen ska syfta till att eleven etableras på arbetsmarknaden efter erhållen yrkesexamen. Om det finns särskilda skäl får verket föreslå ytterligare en eller flera inriktningar. Vid utformningen av förslagen ska Skolverket beakta skolornas möjligheter att få ett rimligt elevunderlag till respektive inriktning.

##### 1 a. Gymnasiegemensamma och programgemensamma ämnen

Uppdraget under punkten 1 omfattar inte de gymnasiegemensamma ämnena, men om Skolverket kommer fram till att förändringar behöver göras avseende de programgemensamma ämnena ska förslagen inkludera sådana ändringar. Verket ska i så fall beakta att omfattningen av de programgemensamma ämnena ska vara tillräcklig för att ge programmet en kärna och identitet.

## 2. Undersköterskeexamen

Skolverket ska utreda om det är lämpligt att utfärda en särskild undersköterskeexamen – som underkategori till yrkesexamen – inom vård- och omsorgsprogrammet.

## 3. Författningsförslag

Skolverket ska lämna de författningsförslag som uppdraget under punkterna 1 och 1 a föranleder.

## 4. Genomförande och redovisning av uppdraget

Vid genomförandet av uppdraget ska Skolverket samråda med det nationella programrådet för vård- och omsorgsprogrammet. Verket ska vidare samråda med företrädare för universitet och högskolor och med berörda myndigheter som t.ex. Universitets- och högskolerådet och Socialstyrelsen samt med kommuner och berörda organisationer som Sveriges Kommuner och Landsting.

Skolverket ska redovisa förslagets konsekvenser för den kommunala vuxenutbildningen. Verket ska även redovisa de ekonomiska konsekvenserna av sina förslag. Om något av Skolverkets förslag påverkar den kommunala självstyrelsen, ska dess konsekvenser och de särskilda avvägningar som föranlett förslaget särskilt redovisas.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 15 oktober 2013.

## Ärendet

Regeringen beslutade den 1 februari 2007 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå en framtida struktur för gymnasieskolans studievägar (dir. 2007:8). I mars 2008 lämnade utredaren sitt betänkande *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola* (SOU 2008:27). I betänkandet föreslog utredaren att programmet för vård och omsorg skulle leda till en yrkesexamen och ha en yrkesutgång mot undersköterska. Vidare föreslog utredaren att programmet inte skulle ha några nationella inriktningar. Bland remissinstanserna var flera positiva till utredarens förslag om att programmet skulle utformas utan inriktningar. Samtidigt fanns det remissinstanser som påpekade att fler yrkesutgångar behövde lyftas fram, bl.a. Skolverket och Svenska Kommunalarbetareförbundet. Vidare var exempelvis Sveriges Kommuner och Landsting kritiskt till att eleverna inte skulle få behörighet till högskolestudier och pekade på att mer än 25 procent av eleverna på programmet söker sig till högre studier.

I maj 2009 överlämnade regeringen propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199) till riksdagen. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8). I propositionen föreslog regeringen att en gymnasieexamen skulle avläggas som yrkesexamen eller högskoleförberedande examen. Regeringen tog dock inte ställning när det gäller nationella inriktningar på

vård- och omsorgsprogrammet utan framhåll att denna fråga, liksom frågan om vilka yrkesutgångar programmet skulle kvalificera för, behövde utredas ytterligare av Skolverket. Regeringen konstaterade vidare att vård- och omsorgsprogrammet utgör en rekryteringsgrund för framför allt sjuksköterskeutbildningen och aviserade i propositionen att Skolverket borde ges i uppdrag att överväga vilka behörighetsgivande kurser som borde erbjudas på programmet.

Den 1 oktober 2009 beslutade regeringen att uppdra åt Skolverket att förbereda de förändringar av gymnasieskolan som föreslogs i propositionen. Uppdraget innebar bl.a. att föreslå inriktningar för respektive program. Av Skolverkets redovisning av uppdraget framgår att verket stödjer utredarens förslag att vård- och omsorgsprogrammet inte ska ha några nationella inriktningar.

I förordningen (SKOLFS 2010:14) om examensmål för gymnasieskolans nationella program anges att eleverna, efter examen från vård- och omsorgsprogrammet, ska ha de kunskaper som behövs för att arbeta inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Inom programmet ska eleverna också ges möjligheter att läsa kurser som förbereder för högskolestudier inom främst dessa områden. Vidare anges att programmet inte har några inriktningar, men att det ger möjlighet till specialisering inom ramen för programfördjupningen.

### **Skälen för regeringens beslut**

Efterfrågan på utbildad arbetskraft inom vård och omsorg beräknas öka kraftigt fram till 2030. Med nuvarande utbildningsdimensionering, och om ungdomars studieval inte ändras, kommer bristen enligt Statistiska centralbyrån att bli mycket omfattande på sikt: sammanlagt 150 000 utbildade kommer att saknas inom vården och omsorgen 2030. Framför allt gäller detta gymnasialt omvårdnadsutbildade, men det kommer även att bli brist på sjuksköterskor. Vidare kommer vård- och omsorgsutbildad personal att behöva ha goda kunskaper inom områden som aktualiseras med anledning av den demografiska utvecklingen.

Regeringen har i de två senaste budgetpropositionerna uppmärksammat behovet av högskoleutbildad arbetskraft inom hälso- och sjukvården (prop. 2011/12:1 och prop. 2012/13:1). I budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1) föreslås en utökning av nybörjarplatserna när det gäller bl.a. sjuksköterskeutbildningarna. Vidare anges att regeringen överväger att i kommande budgetpropositioner återkomma om en fortsatt volymökning av sjuksköterskeutbildningen.

Regeringen anser emellertid att åtgärder behöver vidtas även i anslutning till vård- och omsorgsprogrammet, bl.a. eftersom allt färre söker sig till vård- och omsorgsutbildningen jämfört med tidigare. Skolverkets elevstatistik visar även att flertalet av eleverna på programmet går vidare till högskolestudier – inom främst ämnesområdet vård och omsorg – efter fullföljd utbildning i gymnasieskolan (tre år).

Även om det i dagsläget finns möjlighet att inom programfördjupningen i kombination med det individuella valet välja kurser som ger behörighet för högskolestudier till sjuksköterska, anser regeringen att en särskild inriktning som ger behörighet till högskolan skulle kunna bidra till en ökad tydlighet för de elever som avser att studera vidare till exempelvis sjuksköterska. Dessa elever skulle därigenom kunna få dels den särskilda högskolebehörigheten (A14), dels sådan relevant yrkeskunskap som bara vård- och omsorgsprogrammet kan ge.

På regeringens vägnar

Jan Björklund

Linnéa Lindberg

Kopia till

Finansdepartementet/ BA, KE  
Statens skolinspektion  
Universitets- och högskolerådet  
Sveriges Kommuner och Landsting

## **Genomförande av regeringsuppdrag att föreslå förändringar inom vård- och omsorgsprogrammet**

### **Regeringens uppdrag<sup>1</sup>**

Vid genomförandet av uppdraget skulle Skolverket samråda med det nationella programrådet för vård- och omsorgsprogrammet. Verket skulle vidare samråda med företrädare för universitet och högskolor och med berörda myndigheter som t.ex. Universitets- och högskolerådet och Socialstyrelsen samt med kommuner och berörda organisationer som Sveriges Kommuner och Landsting.

Skolverket skulle redovisa förslagets konsekvenser för den kommunala vuxenutbildningen. Verket skulle även redovisa de ekonomiska konsekvenserna av sina förslag. Om något av Skolverkets förslag påverkar den kommunala självstyrelsen, skulle dess konsekvenser och de särskilda avvägningar som föranlett förslaget särskilt redovisas.

### **Skolverkets genomförande**

Skolverket har tagit fram uppgifter ur det underlag som idag finns tillgängligt om nuvarande vård- och omsorgsprogrammet och vård- och omsorgsutbildning inom kommunal vuxenutbildning. Det insamlade underlaget består av rapporter, synpunkter vid samråd, statistik samt olika studier genom stickprov. Stickproven har gjorts genom studier av skolors och kommuners webbplatser, telefonintervjuer samt enkäter till elever i årskurs 1 och 2.

### **Samråd**

I arbetet med uppdraget har Skolverket genomfört samråd med nationella programrådet för vård- och omsorgsprogrammet och representanter för Universitet- och högskolerådet, Socialstyrelsen, Myndigheten för yrkeshögskola, Sveriges kommuner och landsting, Vård- och omsorgscollege nationellt och regionalt, Kommunal, rektorer, studie- och yrkesvägledare samt lärare i gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning, Högskolor, universitet och yrkeshögskolor, Arbetsförmedlingen, Riksförbundet FUB, Demensförbundet, Riksförbundet för Social och mental hälsa samt Stroke- Riksförbundet.

### **Synpunkter vid samråd**

Vid samtliga samråd presenterade Skolverket uppdraget och olika förslag till inriktningar samt diskuterade lämpligheten med en undersköterskeexamen. Ett förslag var två inriktningar med oförändrad programgemensam kärna och ett annat förslag var flera inriktningar med en minskning av den programgemensamma kärnan.

---

<sup>1</sup> Se bilaga Uppdrag

2013-10-14  
Dnr 61-2013:182  
2 (13)

Skolverket har i sitt arbete beaktat synpunkterna som framkom vid samråden i sitt arbete med förslaget.

### *Inga förändringar av vård- och omsorgsprogrammet!*

Vid samtliga samråd har framförts samstämmighet kring att man är nöjd med vård- och omsorgsprogrammets struktur och att man anser att det är för tidigt att genomföra några förändringar. Av detta skäl avstod ledamöterna i nationella programrådet för vård- och omsorgsprogrammet från att ge Skolverket några råd eller rekommendationer till förändringar av programmet.

### *Bättre och tydligare information*

Samtliga samrådsdeltagare lyfte behovet av information om vård- och omsorgsprogrammet. Det har, enligt samråden, hittills brustit i information om såväl själva utbildningen som att den leder till högskolestudier, studier vid yrkeshögskola och arbete inom vård och omsorg. Möjligheten att få högskolebehörighet inom programmet behöver lyftas fram tydligare och positiva bilder bör ges av arbete inom vård och omsorg.

### *Tillgodoräkning av studier på vård- och omsorgsutbildningar*

I samråd med representanter för vård- och omsorgsutbildning inom högskola och universitet har det framkommit att flertalet studenter på högskolans vårdutbildningar har allmän gymnasial utbildning som grund. Endast ett fåtal studenter har omvårdnadsprogrammet eller motsvarande inom kommunal vuxenutbildning som gymnasial grundutbildning. De studenter som har genomgått omvårdnadsutbildning på gymnasial nivå har viktiga kunskaper och erfarenheter från ”vårdkontexten” med sig till högskoleutbildningen, vilket andra studenter med allmän gymnasial utbildning saknar.

Andra samråd har också påpekat vikten av att elever som genomgått vård- och omsorgsprogrammet bör kunna få tillgodoräkna sig utbildningen vid studier inom högskolan. I nuvarande gymnasieskolan har en elev som väljer vård- och omsorgsprogrammet sämre möjligheter att skaffa sig meritpoäng än en elev på samhällsvetenskapsprogrammet. Detta påverkar vård- och omsorgseleverna när de i konkurrens ska söka till högskolan. Deltagarna i samråden framförde att det i äldre utbildning funnits möjlighet att tillgodoräkna sig upp till ett år inom sjuksköterskeutbildningen om eleven genomfört en gymnasial vård- och omsorgsutbildning. Deltagarna ansåg att man genom att återinföra dessa ”morötter” skulle öka intresset för programmet.

### *Inga inriktningar och oförändrad programgemensam kärna!*

I samråden har det ofta framkommit synpunkter på att vård- och omsorgsprogrammet även fortsättningsvis ska vara utan inriktningar. Många deltagare har framhållit betydelsen av nuvarande omfattning av programgemensamma kurser. Kurserna ger eleverna en bred generell kompetens som ger möjlighet till anställning

inom olika verksamhetsområden. Många anser också att skolorna i nuvarande program, har möjlighet att utforma utbildningen på ett flexibelt sätt och kan möta elevernas och avnämarnas behov genom val av kurser inom programfördjupningen.

Deltagare i samråden har gett uttryck för förståelse för regeringsuppdraget till Skolverket och framfört synpunkter och råd kring olika förslag till hur programmet skulle kunna utformas. Bilden som framträtt har dock varit alltför divergerande för att Skolverket utifrån samrådets synpunkter ska kunna utforma ett förslag som överensstämmer med regeringsuppdragets intentioner att inrätta inriktningar på vård- och omsorgsprogrammet.

Några deltagare framförde att eftersom en inriktning ska omfatta minst 300 gymnasiepoäng, kommer införandet av inriktningar att leda till att det återstår 200 gymnasiepoäng i programfördjupningen. Detta innebär att elever som valt en inriktning mot etablering på arbetsmarknaden tvingas att använda individuellt val för att skaffa sig högskolebehörighet.

#### *Synpunkter på förslag till två inriktningar utan förändring av den programgemensamma delen*

Deltagarna har varit eniga om att de flesta elever troligen kommer att välja inriktningen mot högskola och att risken är stor att det blir svårt att rekrytera till inriktningen mot arbetsmarknaden. Redan idag har skolorna erfarenheter av att eleverna inom programmet till största delen väljer de ”kurspaket” som leder till högskolebehörighet. Deltagarna menar att det kommer att bli stora konsekvenser för arbetsmarknaden när eleverna inte kommer att välja den inriktningen.

Deltagarna framförde farhågor om att innehållet i inriktningen mot etablering på arbetsmarknaden skulle bli otydligt avseende yrkesutgångarna och därmed även för genomförandet av gymnasiearbetet. Om några kurser ur fördjupningen skulle bilda en inriktning mot arbetsmarknaden, skulle innehållet bli för snävt, oavsett vilka kurser det skulle vara. Elevernas kunskaper skulle inte räcka till för alla yrkesområden. Det skulle även innebära svårigheter för elever som valt denna inriktning att skaffa sig högskolebehörighet utan att använda individuellt val.

De fördelar i förslaget som deltagarna lyfte gällde inriktningen mot högskolan. Det skulle bli tydligt att programmet även leder till högskolestudier och lösa informationsproblemet som man tidigare upplevt. En sådan förändring av vård- och omsorgsprogrammet skulle få konsekvenser för andra yrkesprogram som också är i behov av en högskoleförberedande inriktning.

#### *Synpunkter på förslag till flera inriktningar med förändring av den programgemensamma delen*

I samråden har det framförts en del farhågor med fler än två inriktningar. Framst handlar det om att det blir svårt att erbjuda flera inriktningar för små kommuner. Det ställer krav på regional samverkan och skolorna måste i samarbete med arbetslivet och de lokala programråden erbjuda de inriktningar där efterfrågan är stor.

2013-10-14  
Dnr 61-2013:182  
4 (13)

De skäl som lyftes i samråden *för* flera inriktningar än två, gällde framför allt tydligheten gentemot yrkesutgångarna och att behovet av en mer specifik kompetens tillgodoses inom flera verksamhetsområden. Alltför få inriktningar begränsar elevernas möjligheter att specialisera sig, vilket krävs inom vissa verksamhetsområden till exempel psykiatri, demensvård, funktionshindersområdet och akutsjukvården. Även vissa utbildningar inom Yrkeshögskolan kräver specialkunskaper motsvarande yrkesutgångarna.

Ett annat skäl för fler inriktningar är genomförande av gymnasiearbetet. Fler inriktningar underlättar även tydligheten i gymnasiearbetet mot ett specifikt område.

Deltagare i samråden har i samband med diskussionerna om gymnasiearbete även framfört farhågor kring hur väl förberedda eleverna som väljer inriktningen mot högskola blir när gymnasiearbetet genomförs inom ett yrkesprogram, i detta fall vård- och omsorgsprogrammet.

#### *Synpunkter på förslag som innebär minskning av programgemensamma delen*

De flesta deltagarna i samråden ansåg att omfattningen av programgemensamma kurser, 1100 gymnasiepoäng, bör vara oförändrad. Den utgör vård- och omsorgsprogrammets kärna och identitet och ger eleverna en bred generell kompetens som är användbar för anställning inom flera verksamhetsområden.

I diskussionerna om utrymmet för programfördjupningen vid inrättande av inriktningar, som ska omfatta minst 300 gymnasiepoäng, diskuterades möjligheten att öka detta genom en minskning av de programgemensamma. Det fanns dock ingen enighet i samråden om vilka kurser som måste ingå respektive vilka som i sådant fall kan flyttas till inriktning eller programfördjupning. Många deltagare ansåg att kurserna *psykiatri 1*, har ett innehåll som alla elever på vård- och omsorgsprogrammet behöver för att kunna arbeta inom programmets olika yrkesområden och att specialpedagogik 1 är viktig främst för den som ska arbeta inom funktionshindersområdet.

#### *Nej, till undersköterskeexamen*

I samråden fanns en samstämmighet kring att inte möjliggöra en särskild examen för undersköterskor. En examen, och därmed titeln undersköterska, skulle visserligen kunna medföra ökad status för både utbildningen och yrket. Men titeln ansågs för snäv eftersom det finns många olika benämningar på de tjänster som eleverna kan söka. Det är branscherna som fastställer dessa och benämningen undersköterska finns inte inom alla verksamhetsområden.

Företrädare för kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå framförde farhågor kring vilka konsekvenser en eventuell undersköterskeexamen skulle få för elever inom vård- och omsorgsutbildning för vuxna. Om kraven för en undersköterskeexamen ska motsvara den gymnasiala vård- och omsorgsutbildningen blir studierna på kommunala vuxenutbildningen alltför tidskrävande. Det skulle få negativa kon-

sekvenser med färre sökande till utbildningen. Alternativt skulle det behövas nationella riktlinjer för en särskild examen för vuxna.

En fråga som ställdes i samråden och som inte fick något svar var: Vilken examen ska elever inom andra yrkesprogram få om en undersköterskeexamen infördes på vård- och omsorgsprogrammet?

### **Ungdomars uppfattningar om gymnasievalet**

Regeringen hade flera syften med uppdraget till Skolverket. Ett av dem var att öka intresset för vård- och omsorgsprogrammet. Enligt Skolverket är det många faktorer som ligger bakom ungdomarnas val av gymnasial nivå.

Gymnasievalet är en mångfacetterad process som ställer krav på ungdomarna att orientera sig som ett slags kunder på en skolmarknad. Det är svårt att överblicka all tillgänglig information och värdera och jämföra olika utbildningsalternativ och en del ungdomar känner sig inte mogna att välja utbildningsväg. I Skolverkets analys av ungdomars uppfattningar om gymnasievalet är social bakgrund, kön och etnicitet enligt ett flertal pedagogiska och sociologiska studier starka styrningsmekanismer vid gymnasievalet. Samtidigt lyfter enstaka forskare fram valfrihetens möjligheter för enskilda individer och andra forskare tar fram den regionala och lokala kontexten som betydelsefull.<sup>2</sup>

Ungdomar med högre socioekonomisk bakgrund tenderar att välja utbildningar som leder till fortsatta studier medan elever med lägre socioekonomisk bakgrund hellre väljer yrkesinriktade gymnasieprogram. Enligt ett flertal studier framstår föräldrarnas utbildningsbakgrund som den faktor som har störst betydelse för elevernas gymnasieval. De elever som valt yrkesprogram har oftast föräldrar med låg utbildning. En pedagogisk studie visar att den reella valfriheten framförallt gäller ungdomar som har bra betyg. Alla elever kan inte fritt välja på grund av betygskonkurrensen. Elever, vars föräldrar saknar hög utbildning, har inte alltid resurser att hantera den ökade valfriheten. De saknar ofta kommunikationspartner att diskutera möjliga alternativ med. En annan studie i pedagogik visar att det fria valet kan innebära klassöverskridande val som öppnar för nya möjligheter.<sup>3</sup>

Även faktorer i närmiljön kan påverka elevernas gymnasieval. Det handlar om utbudet av gymnasieskolor, program och inriktningar, möjligheter till vidare studier i regionen, den lokala arbetsmarknaden och arbetslöshetsnivån men också boende- och skolegregationen.<sup>4</sup>

Ungdomars tankar och resonemang kring gymnasievalet påverkas av en kombination av strukturella och individuella faktorer som samvarierar på olika sätt. Gymnasievalet är ofta förknippat med osäkerhet och stress. Ungdomarna är i stort behov av stöd och vägledning från studie- och yrkesvägledare. Information hämtas också via internet och broschyrer från olika gymnasieskolor och föräldrar, men även kamrater har stor betydelse. Ungdomar påverkas även av media och föreställningar om

---

<sup>2</sup> Skolverket (2012) *Ungdomars uppfattningar om gymnasievalet*

<sup>3</sup> ibid

<sup>4</sup> ibid

2013-10-14  
Dnr 61-2013:182  
6 (13)

hur andra väljer. Informationen om gymnasievalet kan vara svårt att överblicka på grund av ett digert utbud av utbildningsvägar som marknadsförs. Flera studier lyfter fram gymnasievalet som något av ett livstilsval som har med den egna identiteten att göra. Det handlar om att ungdomarna ska finna sin plats och sin identitet.<sup>5</sup>

Skolverkets analys visar att ungdomarna i sitt gymnasieval påverkas av många olika faktorer. Social bakgrund, kön och etnicitet är starka styrningsmekanismer men det handlar också om information om olika utbildningar och om eleverna har någon kommunikationspartner att diskutera med. Detta bekräftades även i Skolverkets stickprovsundersökning bland elever inom samhällsvetenskaps- och vård- och omsorgsprogrammet, se avsnitt om enkätundersökning. Många elever kände till exempel inte till möjligheterna att skaffa sig högskolebehörighet genom studier på vård- och omsorgsprogrammet.

Elevernas intresse ska ligga till grund för val av gymnasieprogram och skolorna i regionen ska kunna erbjuda ett rikt urval av program. Det är viktigt att eleverna inte avstår från att söka program därför att de tvivlar på utbildningens kvalitet eller saknar tillräcklig information om utbildningen. Det är dock svårt att prognostisera söktryck, programval och programbyten i en ny gymnasieskola. Skolverket har påpekat till regeringen att uppmärksamheten kring vissa frågor med anledning av elevernas sökmönster de senaste åren behöver öka. Det handlar bland annat om kapaciteten att upprätthålla ett brett utbud av yrkesprogram och om att uppmärksamma den lokala arbetsmarknadens kompetensförsörjning. Idag anställs ofta ungdomar inom vård och omsorg som har en allmän gymnasial kompetens. De saknar därmed den för området specifika yrkeskompetensen. Minst lika viktigt som utbudet av yrkesprogram är att innehållet i de olika programmen stämmer överens med yrkeskraven inom den bransch som programmet utbildar för. Mer fokus bör också läggas på yrkeshögskolan som en kompletterande väg mot arbetsmarknaden.<sup>6</sup>

## Organisatoriska konsekvenser av gymnasiereformen 2011

I propositionen Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan (prop.2008/09:199)<sup>7</sup> bedömde regeringen att gymnasiereformen skulle förbättra förutsättningarna när det gäller skolornas planering och schemaläggning och att gymnasieskolorna skulle kunna fylla undervisningsgrupperna bättre.<sup>8</sup> Regeringen gav år 2012 Statskontoret i uppdrag att följa upp organisatoriska konsekvenser av gymnasiereformen för kommunala huvudmän. Uppdraget avsåg främst de organisatoriska konsekvenserna av reformen för planering och genomförande av årskurs 1 läsåret 2011/12. Rapporten från Statskontoret följde även upp planeringen av årskurs 1 och 2 inför läsåret 2012/13.<sup>9</sup>

---

<sup>5</sup> ibid

<sup>6</sup> ibid

<sup>7</sup> Regeringens proposition *Högre kvalitet i den nya gymnasieskolan* (2008/09:199)

<sup>8</sup> ibid

<sup>9</sup> Statskontoret (2012) Organisatoriska konsekvenser av gymnasiereformen 2011

Intentionerna med gymnasiereformen var att undervisningen skulle förbereda eleverna bättre, eleverna skulle nå målen, utbildningen skulle ha hög genomströmning och få avhopp. Utbildningarna skulle vara likvärdiga och det skulle bli en ökad tydlighet kring vad utbildningarna innebär för elever, föräldrar och andra avnämare. Resultat av Statskontorets undersökning visar att det är svårt att belägga reformens organisatoriska konsekvenser. Den har varit i gång 1 år när undersökningen görs och parallellt bedrivs årskurs 2 och 3 i den gamla gymnasieskolan. Gy 11 har som system inneburit en ökad differentiering av kurserna i betydande delar av programstrukturen. Fler nationella program och fler inriktningar finns i GY 11 vilket påverkar huvudmännen när de vill erbjuda ett brett utbildningsutbud. Kurserna har blivit mer olika mellan program och inriktningar och det finns färre gymnasiegemensamma ämnen och fler yrkesämnen på yrkesprogrammen.<sup>10</sup>

De organisatoriska konsekvenserna för huvudmännen av Gy 2011 är bland annat beroende av en mängd lokala förutsättningar. Utifrån elevunderlaget görs lokala övervägande och prioriteringar mellan allsidigt utbildningsutbud och fyllda undervisningsgrupper. För huvudmän med ett mindre elevunderlag kan en ökad differentiering i Gy 2011 innebära att kommunen måste minska sitt utbildningsutbud för att fortsatt fylla sina undervisningsgrupper.<sup>11</sup> Det kan också handla om att integrera obehöriga elever på vård- och omsorgsprogrammet för att fylla undervisningsgrupperna vilket även Skolverkets statistik visar.<sup>12</sup>

## Statistik

Skolverket har samlat in tillgänglig statistik för vård- och omsorgsprogrammet samt för vård- och omsorgsutbildningen inom kommunala vuxenutbildningen. Statistiken är begränsad eftersom ingen elev ännu avslutat sina studier på gymnasieskolan enligt Gy 2011 och kommunala vuxenutbildningen endast har varit igång under ett år. Därför har statistiken endast i begränsad omfattning varit ett underlag för Skolverkets förslag om förändringarna av vård- och omsorgsprogrammet. Det har inte varit möjligt att ta reda på elevernas val av kurser eller ”kurspaket” eller vad skolorna har haft möjlighet att erbjuda eleverna.

Statistik för gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram handlar om årskurserna 1 och 2 när det gäller antalet elever som sökt och studerar på vård- och omsorgsprogrammet. Skolverket har också tagit fram statistik på antalet behöriga och obehöriga elever, elevernas bakgrund, meritvärde, könsfördelning och förekomsten av elevers byte till andra program. Statistiken handlar också om andelen elever på vård- och omsorgsprogrammet i olika kommuner i förhållande till andra yrkesprogram. När det gäller motsvarande utbildningar inom kommunala vuxenutbildningen är tillgänglig statistik mycket begränsad.

---

<sup>10</sup> ibid

<sup>11</sup> ibid

<sup>12</sup> Skolverkets statistik 2013-06-01

*Minskat elevunderlag inom vård- och omsorgsprogrammet*

Av Skolverkets lägesbedömning 2013<sup>13</sup> framgår att andelen elever som börjar sina gymnasiestudier på ett yrkesprogram succesivt minskat sedan år 2007 från 35 till 28 procent. Andelen som väljer högskoleförberedande program har under samma tid ökat från 47 till 59 procent. Övriga (14 procent 2012) av nybörjareleverna läser något av de fem introduktionsprogrammen, vilket är en ökning jämfört med andelen nybörjarelever som tidigare gick på individuella programmet.

Förändringen var som störst i samband med att den nya gymnasieskolan infördes hösten 2011 då knappt 3 av 10 började på ett yrkesprogram. Andelen elever på yrkesprogram varierar mellan 4 till 77 procent i olika län. I storstäderna är andelen elever på högskoleförberedande program stor.<sup>14</sup>

Den minskade andelen elever innebär en risk för otillräcklig kompetensförsörjning till vissa yrkesområden och en negativ påverkan på matchningen mellan utbud och efterfrågan på yrkeskompetens inom delar av arbetsmarknaden. Enligt SCB:s prognoser väntas ett underskott på gymnasialt utbildad arbetskraft, särskilt inom vård- och omsorgssektorn.<sup>15</sup>

*Statistik över vård- och omsorgsutbildningar på gymnasial nivå*

Gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram, Gy 2011, har pågått sedan 1 juli 2011 och inga elever har ännu slutfört gymnasieutbildningen. Det är därför för tidigt att mäta effekterna av programmets struktur som bygger på en omfattande generell kompetens som är gemensam för alla och som saknar inriktningar och därmed nationellt fastställda specialiseringar. Det finns inte heller någon tillgänglig information om vilka yrkesutgångar huvudmän och skolor hittills erbjudit eller vad eleverna valt. Eftersom det återstår ett år av de första elevernas utbildning saknas också tillräcklig erfarenhet från elevernas arbetsförlagda del av utbildningen och eleverna har ännu inte genomfört gymnasiearbete inom vald yrkesutgång. Statistik saknas också om hur många elever som läst kurser motsvarande grundläggande eller särskild högskolebehörighet. Detsamma gäller för vård- och omsorgsutbildning inom vuxenutbildningen som endast pågått sedan 1 juli 2012. De första eleverna från vård- och omsorgsprogrammet examineras våren 2014 och alltför få elever på vuxenutbildningen har genomfört sin vård- och omsorgsutbildning våren 2013. Skolverket har därför inte kunnat ta hänsyn till eventuella effekter och resultat från vård- och omsorgsutbildningen i arbetet med detta uppdrag.

Statistik från våren 2012 visar att knappt 5000 elever genomförde gymnasieskolans omvårdnadsprogram medan det uppskattningsvis var ca 16000 vuxna som genomförde en omvårdnadsutbildning.<sup>16</sup>

*Vård- och omsorgsprogrammet inom gymnasieskolan*

---

<sup>13</sup> Skolverket (2013) Skolverkets lägesbedömning 2013

<sup>14</sup> Skolverket (2013) *Skolverkets lägesbedömning 2013*.

<sup>15</sup> ibid

<sup>16</sup> Skolverkets statistik visar antalet vuxna per kurs och uppskattningen baseras på en bedömning av några av de vanligast förekommande kurserna inom omvårdnadsutbildningar.

Skolverkets statistik från gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram omfattar årskurs 1 och 2 och beskriver antalet elever, fördelning av kön och huvudman, elevernas bakgrund samt andelen vård- och omsorgsprogram i förhållande till andra gymnasieprogram.<sup>17</sup>

Vård- och omsorgsprogrammet minskade läsåret 2011/12 med 30 procent jämfört med det tidigare omvårdnadsprogrammet. Därefter har antalet elever legat på ungefär samma nivå, vilket innebär att drygt 3000 elever årligen antas till programmet. Nuvarande utbildningsdimensionering och ungdomars studieval motsvarar inte efterfrågan av arbetskraft av personal inom vård och omsorg i framtiden. Andelen elever på vård- och omsorgsprogrammet, i förhållande till övriga gymnasieprogram, varierar också stort mellan kommunerna (0,1 -13,9 procent). Storstäder och större städer har en lägre andel jämfört med skolor i glesbygden. Statistiken visar att det övervägande är kvinnor inom programmet med en fördelning mellan könen som är 5/6 kvinnor och 1/6 män. Antalet elever med gymnasiebehörighet som studerar på programmet har minskat med 3,6 procent sedan starten hösten 2011. Läsåret 2012/13 var 67,7 procent av eleverna behöriga. Det betyder att elever som ännu inte är behöriga och som studerar på något av introduktionsprogrammen integreras på det nationella vård- och omsorgsprogrammet. Variationerna är stora och på skolor med högt söktryck är samtliga elever på programmet behöriga. Genomsnittligt meritvärde från grundskolan har sjunkit något jämfört med första läsåret (178/181 meritpoäng). Föräldrarnas högsta utbildningsnivå är för de flesta elever gymnasial och 14 procent av eleverna har minst en förälder som har utbildning på högskolenivå. De flesta elever, ca 90 procent, stannar kvar på programmet under gymnasieutbildningen, under 10 procent byter utbildning och ett fåtal gör studieuppehåll. Halften av de elever som byter program väljer samhällsvetenskaps- eller barn- och fritidsprogrammet och den andra hälften byter till ett andra yrkesprogram.<sup>18</sup>

#### *Vård- och omsorgsutbildning inom kommunal vuxenutbildning*

Statistik från kommunala vuxenutbildningen finns endast i mycket begränsad omfattning eftersom utbildningen endast varit igång sedan 1 juli 2012. Antalet elever har varierat stort över tid till följd av olika statliga satsningar som kunskapslyftet och den pågående satsningen av yrkesvux.<sup>19</sup>

Eleverna inom kommunal vuxenutbildning har mycket varierande utbildningsbakgrund. På gymnasial nivå har flertalet elever som högst en gymnasieutbildning bakom sig, 20 procent grundskoleutbildning och 16 procent högskoleutbildning. Kurser inom vård och omsorg är det mest omfattande utbildningsområdet inom yrkesvux. Andelen elever inom vård och omsorg varierade från 33 procent hösten 2010 till 40 procent hösten 2011. År 2012 har andelen fortsatt öka till 41 procent.

---

<sup>17</sup> Skolverkets statistik 2013-06-01

<sup>18</sup> Se bilaga Programblad *Vård- och omsorgsprogrammet 2012*

<sup>19</sup> Skolverket. Elever och studieresultat i komvux 2012

2013-10-14  
Dnr 61-2013:182  
10 (13)

Yrkesutbildningen inom området är därmed ett viktigt komplement till gymnasieskolan när det gäller kompetensförsörjningen.<sup>20</sup>

Under läsåret 2012/13 visar Skolverkets statistik att kursen vård- och omsorgsarbete 1 hade drygt 7000 deltagare. Skolverket har hittills inga uppgifter om utfärdande av gymnasieexamen inom kommunal vuxenutbildning.<sup>21</sup>

Under våren 2013 samlade Skolverket in uppgifter från samtliga kommuner i Sverige. På frågan om det finns någon kö till utbildning inom vård och omsorg, svarade 76,3 procent ja. (190 kommuner besvarade enkäten.) Kommunerna fick också frågan om det fanns personer som väntade på tillträde till utbildningen. Den totala uppskattningen var att drygt 4300 personer står i kö till utbildning inom vård och omsorg i landet.<sup>22</sup>

### **Studie av antagningsenheter via webbplatser**

Eftersom det i dagsläget saknas statistik över antalet sökande till gymnasieskolan inför hösten 2013, har Skolverket genomfört stickprov på olika antagningsenheters webbplatser i Sverige. Detta för att få en uppfattning om sökbilden till vård- och omsorgsprogrammet. Information har hämtats från storstadsregioner samt från små och stora kommuner i Sverige. Syftet med informationen har varit att få en bild av om antalet sökande hade förändrats från 2011 och framåt.

Studien visar att innehållet i informationen har varierat. En stor del av antagningsenheterna har presenterat antal platser, antal sökande samt antal behöriga och obehöriga. Av detta kan man se att söktrycket till vård och omsorgsprogrammet varierar över landet. I några av kommunerna är antalet sökande större än antal platser. I andra kommuner är antalet sökande lågt.

Information i media, som tidskrifter och dagstidningar över landet, visar på tendenser att antalet sökande till vård- och omsorgsprogrammet har ökat inför hösten - 2013. En bild som även bekräftats av information från de gymnasieskolor som Skolverket samrått med.

### **Studie av gymnasieskolors webbplatser**

För att få en bild av vilka lösningar som gymnasieskolor hitintills gjort på ”kurspaket”, har Skolverket genomfört stickprov som omfattat 22 gymnasieskolors webbplatser. Skolverket har studerat webbplatser från små och stora skolor, skolor sammanslagna i kommunförbund och storstadskommuner. Även en geografisk spridning på gymnasieskolor har eftersträvat. Information som eftersökts har varit hur skolorna informerat om utbildningen och om möjligheten att studera kurser som ger högskolebehörighet framgår av informationen. Vidare har Skolverket tittat på vilken information skolorna ger om yrkesvägar efter vård och omsorgsprogrammet. Slutligen har Skolverket sökt information om i vilken utsträckning sko-

---

<sup>20</sup> Redovisning av regeringsuppdrag om insatser inom yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning och lärlingsutbildning för vuxna m m. (U2012/3984/GV)

<sup>21</sup> Inkomna uppgifter från kommuner

<sup>22</sup> ibid

lorna informerar om kurser ur programfördjupningen samt vilka kurspaket man föreslår.

Studien har visat att samtliga skolor ger information om vård och omsorgsprogrammet, dess innehåll och inom vilka områden man kan arbeta efter avslutad utbildning. Övervägande delen av skolorna informerar också om förslag på yrkesvägar efter gymnasiet. Ingen av de 22 skolorna informerar om möjlighet till studier inom Yrkeshögskola efter avslutad gymnasieutbildning. Med undantag för några enstaka gymnasieskolor, ger skolorna information om att eleverna inom ramen för det individuella valet och val i programfördjupningen ges möjlighet att skaffa sig högskolebehörighet. Skolornas information om utbud i programfördjupning varierar. De flesta erbjuder en eller flera kurspaket från Skolverkets föreslagna yrkesutgångar. Några har helt gått ifrån yrkesutgångarna och skapat egna spår, profiler osv. Enstaka skolor preciserar inte några särskilda ”kurspaket”.

### **Enkätundersökning bland elever**

För att få en bild över varför ungdomar söker eller inte söker till vård- och omsorgsprogrammet har ett antal frågor skickats till elever inom vård- och omsorgsprogrammets fem referensskolor. Sammanlagt har 260 elever i årskurserna 1 och 2 på vård- och omsorgs- och samhällsprogrammet besvarat frågorna som sammanställs under nedanstående rubriker. De flesta elever kommer från vård- och omsorgsprogrammet.

#### *Anledning till gymnasieval*

Skälen till att eleverna sökt vård- och omsorgsprogrammet har eleverna i huvudsak uppgett var att de vill hjälpa människor samt att de har möjlighet att skaffa sig såväl högskolebehörighet som kompetens för att arbeta direkt efter gymnasieutbildningen. En del elever inom samhällsvetenskapliga programmet kände inte till inte att vård- och omsorgsprogrammet kan ge högskolebehörighet.

#### *Förstahandsval*

Flertalet av de tillfrågade eleverna uppger att de kom in på sitt förstahandsval. Eleverna inom vård- och omsorgsprogrammet angav många andra program som alternativa utbildningar, men flertalet hade samhällsprogrammet som ett tänkbart alternativ.

#### *Högskolebehörighet*

Nästan alla elever inom vård- och omsorgsprogrammet betonade vikten av att ha med sig högskolebehörigheten.

#### *Framtidsplaner*

Flertalet av eleverna inom vård- och omsorgsprogrammet uppger att de vill arbeta direkt efter gymnasieskolan och studera vidare efter några år. Olika yrken pekas ut som tänkbara mål såsom polis, psykolog, brandman, sjuksköterska, sjukgymnast, läkare (efter kompletterande studier), socionom eller farmaceut.

2013-10-14  
Dnr 61-2013:182  
12 (13)

### *Attityder till vård- och omsorgsprogrammet*

Elevernas svar visar att de upplever att andra i deras omgivning ofta har en ganska negativ bild av vård- och omsorgsprogrammet. Flertalet av eleverna tror dock att den allmänna uppfattningen är att vård- och omsorgsprogrammet leder till, för samhället, viktiga arbeten, vilket upplevs positivt. Vård- och omsorgseleverna tycker om "sitt" vård- och omsorgsprogram. Det framkommer att eleverna är nöjda med att kunna arbeta direkt efter gymnasieskolan och även att kunna välja kurser som ger dem högskolebehörighet.

### *Öka intresset för programmet*

Många elever anser att det behövs bättre marknadsföring av vård- och omsorgsprogrammet. Det framkommer även synpunkter på att erbjuda för eleverna intressanta inriktningar som exempelvis räddningstjänst och vård- och omsorgsutbildning med naturvetenskaplig eller samhällsvetenskaplig inriktning. Bättre löner och högre status inom vårddyrken är andra faktorer som skulle öka intresset. Det finns också förslag om att införa lön under den arbetsplatsförlagda utbildningen, sommarjobb samt garanterat arbete efter gymnasieskolan. Några påpekar även att det är viktigt att visa på bredden inom programmet t.ex. att det är en bra grund för framtida studier till polisyrket.

## **Intervjuer med lokala arbetsgivare**

Skolverket har genomfört telefonintervjuer med representanter från olika verksamheter inom vård och omsorgsområdet. Syftet med intervjuerna har varit att få en bild av vilka kurser och kompetenser arbetsgivarna anser vara viktig för anställning inom deras område. Verksamheterna som kontaktats representerar funktionshinderområdet, kommunal psykiatri, äldreomsorg, äldreomsorg med demensvård och akutsjukvård. Intervjuerna förbereddes genom kontakt med den person i verksamheterna som rekryterar vård och omsorgspersonal med frågan om tillåtelse till intervju samt igenom att i förväg delge frågorna och regeringsuppdraget. Inom akutsjukvården togs kontakt med personalavdelningen. Inom övriga verksamheter, verksamhetschef eller enhetschef.

Frågorna som ställdes:

1. Vilka kurser ur vård och omsorgsprogrammet anser du är viktiga för att bli anställd i din verksamhet?
2. Övriga kompetenser
3. Synpunkter och förslag

Av intervjuerna framgår att samtliga tycker att det är svårt att ha synpunkter kring nuvarande vård- och omsorgsprogram då man inte sett resultat av utbildningen. I dagsläget utgör tidigare omvårdnadsprogrammet eller motsvarande omvårdnadsutbildning för vuxna krav för tillsvidareanställning.

Av intervjuerna framgår att arbetsgivarna inom funktionshinderområdet är positiva till att kursen *specialpedagogik 1* ingår i nuvarande vård- och omsorgsprogrammet programgemensamma kurser. Det framkommer också i intervjuerna att *psykiatri 1*

har stort värde för alla elever oavsett yrkesutgång. En annan kurs som tas fram som viktig för flertalet är kursen *vård och omsorg vid demenssjukdom*. Några menar att även den kursen bör finnas med bland de programgemensamma kurserna. Representanterna för olika verksamheter anser att det för närvarande är mycket svårt att rekrytera personal med tillräckliga kunskaper inom respektive område. Idag löses kompetensbehov genom att anställa personer som studerat vid Yrkeshögskola. Två av verksamheterna framhåller att diplom från Vård- och omsorgscollege är en viktig parameter vid anställning.

Samtliga verksamheter lyfter fram social kompetens och personlig mognad som nödvändigt för anställning. Förhållningssätt och bemötande är andra viktiga egenskaper. Någon lyfter fram att goda kunskaper i svenska är viktigt både gällande kommunikation med vårdtagare och arbetskamrater, samt att kunna dokumentera och förstå vikten av dokumentation. Körkort, att kunna cykla och att kunna arbeta på obekvämt arbetstid kan vara avgörande för att få en anställning.

Andra synpunkter som framkom är värdet av god information kring möjligheten att studera kurser för högskolebehörighet inom programmet, att inte locka med karriärvägar som ambulansförare, brandman osv. som man menar är falsk marknadsföring. Även mer kunskap om demens framgick som önskemål.

## Examensmål för vård- och omsorgsprogrammet

Vård- och omsorgsprogrammet är ett yrkesprogram. Efter examen från programmet ska eleverna ha de kunskaper som behövs för att arbeta inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Inom programmet ska eleverna också ges möjligheter att läsa kurser som förbereder för högskolestudier inom främst dessa områden.

Utbildningen ska utveckla elevernas kunskaper om och färdigheter i vård, omvårdnad och omsorg samt ge kunskaper om hälsa, ohälsa och funktionsnedsättning. Inom vård och omsorg arbetar man med att bevara eller återställa människors hälsa och stödja deras förmåga att utveckla sina resurser. Arbetet utgår från en människosyn som betonar människors lika värde, mänsklig värdighet, livskvalitet och välbefinnande. Utbildningen ska därför utveckla elevernas kunskaper om människan i olika åldrar ur biologiska, psykologiska, sociala, kulturella och existentiella aspekter vid hälsa, ohälsa och funktionsnedsättning. I yrkesutövningen kombineras kunskaper från olika ämnesområden som medicin, pedagogik, sociologi, psykologi och vårdvetenskap. Utbildningen ska därför leda till att eleverna utvecklar en helhetssyn på människan och förståelse av livsstilens betydelse för hälsan.

Utbildningen ska utveckla elevernas förmåga att bemöta människor på ett yrkesmässigt sätt, kommunicera med respekt för individens integritet och ge människor möjlighet till delaktighet och inflytande. Eleverna ska också utveckla förståelse för människors olika behov och förutsättningar. Dessutom ska eleverna utveckla en förmåga att diskutera och ta ställning i etiska frågor som rör yrkesutövningen och att följa den etik som råder inom yrkesområdet.

Stora delar av yrkesområdet regleras i lagar och andra författningar. Utbildningen ska därför ge eleverna kunskaper om dessa bestämmelser.

Utbildningen ska utveckla elevernas förmåga till muntlig och skriftlig kommunikation, eftersom det skapar en grund för ett gott samarbete samt för att kunna ge korrekt och komplex information till patienter och andra brukare. Ett rikt och nyanserat språk är dessutom ett redskap för reflektion och lärande. Kunskaper i språk ökar möjligheterna att kommunicera med patienter och andra brukare samt att arbeta i andra länder. Utbildningen ska ge eleverna möjligheter till fördjupade studier i engelska.

I vård och omsorg används IT, andra digitala hjälpmedel och annan teknisk utrustning. Utbildningen ska därför ge eleverna möjlighet att lära sig hantera dessa.

Utbildningen ska ge eleverna färdigheter i att utföra de arbetsuppgifter som förekommer inom området, såsom stöd och hjälp med personlig vård, medicintekniska uppgifter, hushållsuppgifter samt administrativa, sociala och socialpedagogiska uppgifter. Dessa arbetsuppgifter ska utföras på ett yrkesmässigt sätt, dvs. etiskt, estetiskt, hygieniskt, rehabiliterande eller habiliterande, ergonomiskt och hälsofrämjande.

Att identifiera, analysera och ta initiativ till att lösa problem i olika vård- och omsorgssituationer samt att se konsekvenser av handlingsalternativ är viktigt inom yrkesområdet. Därför ska utbildningen utveckla elevernas förmåga till detta liksom deras kreativitet, initiativförmåga och kvalitetsmedvetenhet. Utbildningen kan även förbereda för eget företagande inom området.

Utbildningen ska också ge eleverna kunskaper om vårdens och omsorgens historiska utveckling. Med detta som grund och med stöd av aktuell forskning ska eleverna utveckla förmåga att kritiskt granska invanda rutiner och kunna föreslå förändringar som innebär ökad kvalitet inom verksamhetsområdet.

Utbildningen ska ge kunskaper och insikter om arbetsmiljöns betydelse för fysisk, psykisk och social hälsa samt om hur man kan samverka för att skapa goda och jämlika arbetsförhållanden.

Arbetsplatsförlagt lärande ska förekomma på alla yrkesprogram. Det arbetsplatsförlagda lärandet ska bidra till att eleverna utvecklar yrkeskunskaper och en yrkesidentitet samt förstår yrkeskulturen och blir en del av yrkesgemenskapen på en arbetsplats. Det arbetsplatsförlagda lärandet kan också ge inblick i företagandets villkor.

Examensmålet gäller för både skolförlagd utbildning och lärlingsutbildning.

### **Mål för gymnasiearbetet**

Gymnasiearbetet ska visa att eleven är förberedd för det yrkesområde som gäller för den valda yrkesutgången. Det ska pröva elevens förmåga att utföra vanligt förekommande arbetsuppgifter inom yrkesområdet. Gymnasiearbetet ska utföras på ett sådant sätt att eleven planerar, genomför och utvärderar sin uppgift. Gymnasiearbetet kan utformas så att det ger eleverna möjlighet att pröva sitt yrkeskunnande i företagsliknande arbetsformer.

### **Inriktningar**

Vård- och omsorgsprogrammet har inga inriktningar, men programmet ger möjlighet till specialisering inom ramen för programfördjupningen.

Programmet kan leda till arbete inom hälso- och sjukvård samt inom socialtjänst. Inom hälso- och sjukvård kan man arbeta på till exempel sjukhus, vårdcentral eller i hemsjukvård. Inom socialtjänst kan man arbeta i till exempel särskilt boende, gruppbostad, daglig verksamhet, hemtjänst eller som personlig assistent.

Utbildningen kan leda till fortsatta studier på yrkeshögskola.

# Vård- och omsorgsprogrammet

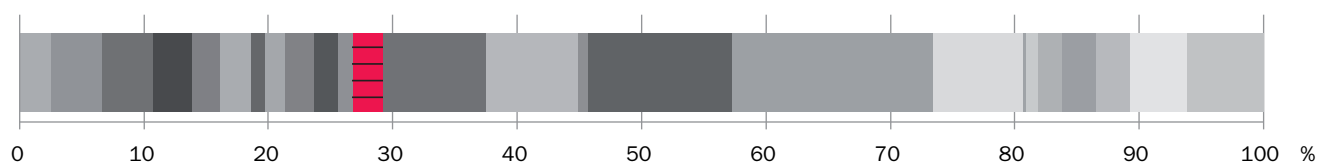
Skolverket

<b>Gymnasiegemensamma ämnen</b>	<b>600 p</b>	<b>Individuellt val</b>	<b>200 p</b>	<b>Specialpedagogik</b>	
<b>Engelska</b>				Specialpedagogik 2	100
Engelska 5	100			<b>Svenska</b>	
<b>Historia</b>		<b>Gymnasiearbete</b>	<b>100 p</b>	Svenska 3	100
Historia 1a1	50			<i>eller</i>	
<b>Idrott och hälsa</b>		<b>Programfördjupning</b>	<b>500 p</b>	<b>Svenska som andraspråk</b>	
Idrott och hälsa 1	100			Svenska som andraspråk 3	100
<b>Matematik</b>		<b>Engelska</b>		<b>Teknik i vård och omsorg</b>	
Matematik 1a	100	Engelska 6	100	Teknik i vård och omsorg	100
<b>Naturkunskap</b>		<b>Entreprenörskap</b>		<b>Vård och omsorg specialisering</b>	
Naturkunskap 1a1	50	Entreprenörskap	100	Vård och omsorg – specialisering	50
<b>Religionskunskap</b>		<b>Gerontologi och geriatrik</b>			
Religionskunskap 1	50	Vård och omsorg vid demenssjukdom	100		
<b>Samhällskunskap</b>		Äldres hälsa och livskvalitet	200		
Samhällskunskap 1a1	50	<b>Hälsa</b>			
<b>Svenska</b>		Barnhälsovård	100		
Svenska 1	100	Ergonomi	100		
<i>eller</i>		Friskvård och hälsa	100		
<b>Svenska som andraspråk</b>		Komplementärmedicin	100		
Svenska som andraspråk 1	100	Kost, måltid och munhälsa	100		
		Mental träning	100		
		<b>It i vård och omsorg</b>			
		It i vård och omsorg	100		
		<b>Ledarskap och organisation</b>			
		Ledarskap och organisation	100		
<b>Programgemensamma ämnen</b>	<b>1100 p</b>	<b>Matematik</b>			
<b>Hälsa</b>		Matematik 2a	100		
Hälsopedagogik	100	<b>Medicin</b>			
<b>Medicin</b>		Medicin 2	100		
Medicin 1	150	<b>Människan</b>			
<b>Människan</b>		Internationellt arbete	100		
Etik och människans livsvillkor	100	<b>Människans säkerhet</b>			
<b>Psykatri</b>		Människans säkerhet	100		
Psykatri 1	100	<b>Pedagogik i vård och omsorg</b>			
<b>Psykologi</b>		Socialpedagogik	100		
Psykologi 1	50	Vårdpedagogik och handledning	100		
<b>Samhällskunskap</b>		<b>Psykatri</b>			
Samhällskunskap 1a2	50	Psykatri 2	200		
<b>Specialpedagogik</b>		Rättspsykiatri	100		
Specialpedagogik 1	100	Samhällsbaserad psykiatri	100		
<b>Svenska</b>		<b>Psykologi</b>			
Svenska 2	100	Psykologi 2b	50		
<i>eller</i>		<b>Sjukvård</b>			
<b>Svenska som andraspråk</b>		Akutsjukvård	200		
Svenska som andraspråk 2	100	Barn- och ungdomssjukvård	200		
<b>Vård och omsorg</b>		Hemsjukvård	100		
Vård- och omsorgsarbete 1	200	Palliativ vård	100		
Vård- och omsorgsarbete 2	150	Räddningsmedicin	100		

## Andel av elevkullen i årskurs 1, 2012: 2,5 % (2011: 2,5 %)

Diagrammet illustrerar den totala elevkullen i årskurs 1 och varje segment motsvarar ett program.

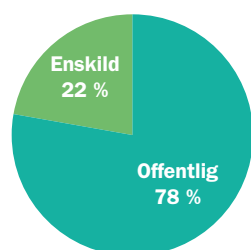
Det randiga segmentet visar det aktuella programmets andel.



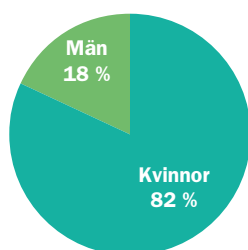
	2011	2012
Antal elever i årskurs 1	3 345	3 142
Antal elever i årskurs 2	–	3 078
Antal skolenheter som hade elever på programmet:	–	180
därav offentlig huvudman	–	133
därav enskild huvudman	–	47

	2011	2012
Antal nybörjarelever i årskurs 1	2 553	2 309
Andel (%) nybörjarelever i årskurs 1	76	74
Andel (%) elever i årskurs 1 med minst en högutbildad förälder	16	14
Genomsnittligt meritvärde från grundskolan för elever i årskurs 1	181	178

Fördelning av elever i årskurs 1 per huvudman 2012



Könsfördelning i årskurs 1 2012



Fördelning av nybörjare i årskurs 1 2011 efter ett år (2012)

